

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף יח.

מה הדין אם היה אביו עשיר ועתה הוא גוסס לענין קרבנות ולענין ערכין? [תוד"ה לא].

בערכין	בקרבנות	
מחכה הכהן מלהעריכו כדי שיביא כעשיר	אין ממתנינים ומביא כעני	לפירוש"י שהביאו תוס' (אינו לפנינו) ¹
אין ממתנינים ומביא כעני	אין ממתנינים ומביא כעני	לפירוש ר"י (והוא פירוש רש"י במשנה) ²

האם ולאיזה ענין מקישים ערכין לנדרים, ומה הדין בזה?

ומה הדין?	האם מקישים ערכין לנדרים?	
אין משהים	מקישים	מרגלית לקלים (- לעני) ³
נותן ערך שלם ונותן דמי כולו	מקישים	לידון בכבודו ⁴
בערכין: נידון כשעת הערך בנדרים: נידון כשעת הנתינה ⁵	אין מקישים	כפי איזה שעה נידון

מנין שמה שאמר הפסוק (שמות יב:טו) "מיום הראשון עד יום השביעי" וגו', שיום ראשון ויום שביעי הם בכלל, לדינים דלהלן? [תוד"ה יכול].

לענין חיוב כרת לאוכל חמץ	לענין איסור אכילת חמץ	
דכתיב (שם יב:ח): "עד יום האחד ועשרים לאחד בערב" ⁶	דכתיב (שם יג:ו): "שבעת ימים תאכל מצות"	לרבנן
מסברא - דכיון דכתב "ראשון" ו"שביעי" הם גם בכלל	דכתיב (שם יג:ו): "שבעת ימים תאכל מצות"	לרבי

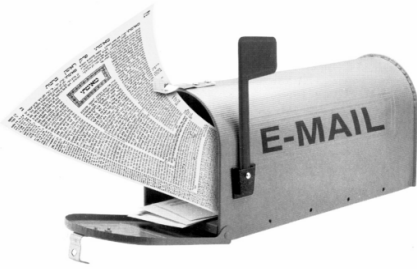
¹ לפירוש זה, מה שאמרה המשנה "אפי' מת אביו" וכו', קאי על מה שאמרה המשנה לפני כן "אבל בקרבנות אינו כן", שבהם אפי' מת אביו והניח לו וכו'. ולפי' דוקא בקרבנות אינו ממתין, אבל בערכין צריך הכהן להמתין מלהעריכו עד שירש את אביו.

² ולפירוש זה מה שאמרה המשנה "אפי' מת אביו" וכו', לא קאי על מה שאמרה המשנה לפני כן "אבל בקרבנות אינו כן", אלא הוא דבר חדש לומר שבערכין לא ממתנינים מלהעריכו אפי' היה אביו גוסס, [וכ"ש שבקרבנות שלא ממתנינים].

³ לענין ערכין עני שהעריך עצמו ויש לו מרגלית השוה לי' סלעים אולם אם יעלוה לדרך אפשר למוכרה בני, אין אומרים שנשהה עד שנעלנה לדרך וימכרנה ויתן ערך עשיר, אלא נידון עתה בהשג יד. וכן לענין נדרים, האומר "דמי מרגלית זו עלי", נותן כפי הדמים ששוה עכשיו, ולא כפי כמה ששוה אם יעלוה לכרכים.

⁴ אמר "ערך ראשי עלי" שזה אבר שהנשמה תלויה בו - נותן ערך כלו. וכן "דמי ראשי עלי", נותן דמי כולו.
⁵ רש"י פירש שדין זה הוא מסברא, דכיון שאין בדמים ערך קצוב מהתורה, הרי אם יבוא עתה לאחר זמן שנשומו כעבד - מי יודע כמה היה שוה בשעת הנדר, ולכך על כרחך שאזלינן בנדר בתר שעת הנתינה. ותוס' (ד"ה שיתן) הקשו ממה נפשך, דאם לא ידעינן שנשתנה - למה נאמר שנשתנה, ואם אנו יודעים שנשתנה ונחלש - למה שנפסיד את ההקדש לדון אותו כשעת הנתינה. אלא ס"ל דילפינן לה מקרא.

⁶ אכן, מתיבות אלו רק ילפינן שביעי בכלל, דהכתוב אומר "בערב" - והיינו הערב שאחר האחד ועשרים. ולענין מה שיום הראשון בכלל, זה למדנו מתחילת הפסוק, דכתיב "בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב", מזה למדנו שמליל ט"ו שהוא הראשון צריך לאכול מצות. וכתבו התוס' שעל פסוק זה כתוב עונש כרת, דהא כתיב בהמשך (שם יב:יט) "כל אוכל מחמצת ונכרתה".

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף יח:

בדינים דלהלן, האם ומנין דאמרינן בהם ד"עד ועד בכלל"?

לענין פריחת צרעת	לענין אכילת מצה	לענין ערכין ¹	
אין עד בכלל	עד בכלל - מקרא	עד בכלל - מגזירה שוה	לרבנן
אין עד בכלל	עד בכלל - מסברא	עד בכלל - מגזירה שוה	לרבי

מאמתי מונים את השנה בקרבנות לענין הדינים דלהלן? [תוד"ה שנתו].

לענין לאו דבל תאחר בבכור	לקרבנות שצריכים דוקא בן שנה	
מיום ההרצאה	מיום ההרצאה	ליש מפרשים בתוס' ²
מיום ההרצאה	מיום הלידה	לתוס' ³

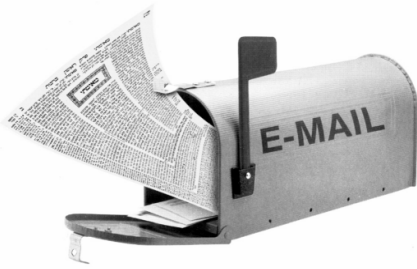
מהו הביאור שנים האמורים בן ובת כולם מעת לעת?

ומנין?	מהו הביאור?	
דומיא דשאר דינים שהם כתובים בפסוק	לענין ערכין	לרב גידל אמר רב
מדאמר בן ובת ולא אמר זכר ונקבה	לענין בן י"ב וי"ג וכו'	לרב יוסף

¹ במשנתנו מבואר ששנת חמש ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה ממנה, וילפינן לה מיתורא דקרא, דכתיב (ויקרא כז: ז) "ואם מבן ששים שנה ומעלה", הנה תיבת "ומעלה" באה להורות שרק אחר שנת ששים נידון בערך זקן - אבל בשנת ששים נידון כלמטה, ועבדינן גזירה שוה גם לשאר הערכים שהם כלמטה. ולרבנן ודאי צריך לימוד, כיון דלית להו האי כללא ד"עד ועד בכלל". אלא שלרבי דאית ליה - קשה לכאורה למה צריך גזירה שוה. ותירצה הגמ', דכיון שכתוב בפסוק "מבן חדש ועד בן חמש שנים" שהערך הוא חמשה שקלים - משמע שגם שנת חמש עצמה הערך חמש שקלים, ועוד כתוב "אם מבן חמש ועד בן עשרים שנה" הערך עשרים שקלים, ומשמע ששנת חמש עצמה היא ג"כ בכלל עשרים, דהא ס"ל לרבי ש"ראשון" ו"שביעי" בכלל, והכי נמי כאן חמש וכן עשרים בכלל, הרי לנו שהפסוקים שקולים לשני הצדדים, ולכך צריך את הגזירה שוה להכריע ששנת חמש כלמטה ממנה. [וכן הוא אותו חשבון בשנת עשרים].

² הקשו תוס', דלמה צריך פסוק ללמד שלא אזלינן בכבשים בתר שנות עולם אלא בתר שנתו, הא אם אזלינן בתר שנות עולם לא יהיו לנו כבשים בני שנה שכשרים להקרבה בר"ה, דאלו שנולדו קודם ר"ה בר"ה יהיו כבר בני שנתים, וכבשים שנולדו בר"ה הזה הם עדיין מחוסרי זמן להקרבה, דרק אחר שבעת ימים מלידתו הוא נראה לקרבן. ויש מפרשים שתירצו דאין מתחילים למנות את השנה רק מיום ההרצאה וא"כ משכחת לה כבשים לר"ה באלו שיום ההרצאה שלהם חל בר"ה. והביאו ראייה מסוגיא דר"ה (סוף דף ו:): דבכור מאמתי מונים לו שנה משעה שנראה להרצאה, ומשמע שכל השנה הזו מיום ההרצאה קרוי "בן שנתו".

³ התוס' חולקים ואומרים שכל הדין המוזכר בר"ה הוא לענין שלא עובר ב"בל תאחר" אלא עד שנה מיום ההרצאה ולא מיום הלידה, אולם להקרא "בן שנתו" לענין קרבן, ודאי שמונים מיום הלידה, דא"כ לא משכחת לה שעות בקדשים לפסול בעברה שנתו בין שחיטה לזריקה, דהרי יום ההרצאה תמיד מתחיל בתחלת היום בזריחה. ולכן תירצו תוס', דמה שצריך פסוק ללמד בכבש ששנתו שלו ולא שנת עולם הוא לענין מעת לעת - ששעות פוסלות בקדשים וכנ"ל, אולם לענין התאריך מתי נהיה בן שנה - בזה אה"נ דידיעין מסברא כנ"ל.

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף יח.

מה הדין אם היה אביו עשיר ועתה הוא גוסס לענין קרבנות ולענין ערכין? [תוד"ה לא].

בערכין	בקרבנות	
מחכה הכהן מלהעריכו כדי שיביא כעשיר	אין ממתנינים ומביא כעני	לפירש"י שהביאו תוס' (אינו לפנינו) ¹
אין ממתנינים ומביא כעני	אין ממתנינים ומביא כעני	לפירוש ר"י (והוא פירוש רש"י במשנה) ²

האם ולאיזה ענין מקישים ערכין לנדרים, ומה הדין בזה?

ומה הדין?	האם מקישים ערכין לנדרים?	
אין משהים	מקישים	מרגלית לקלים (- לעני) ³
נותן ערך שלם ונותן דמי כולו	מקישים	לידון בכבודו ⁴
בערכין: נידון כשעת הערך בנדרים: נידון כשעת הנתנה ⁵	אין מקישים	כפי איזה שעה נידון

מנין שמה שאמר הפסוק (שמות יב:טו) "מיום הראשון עד יום השביעי" וגו', שיום ראשון ויום שביעי הם בכלל, לדינים דלהלן? [תוד"ה יכול].

לענין חיוב כרת לאוכל חמץ	לענין איסור אכילת חמץ	
דכתיב (שם יב:ח): "עד יום האחד ועשרים לחדש בערב" ⁶	דכתיב (שם יג:ו): "שבעת ימים תאכל מצות"	לרבנן
מסברא - דכיון דכתיב "ראשון" ו"שביעי" הם גם בכלל	דכתיב (שם יג:ו): "שבעת ימים תאכל מצות"	לרבי

¹ לפירוש זה, מה שאמרה המשנה "אפי' מת אביו" וכו', קאי על מה שאמרה המשנה לפני כן "אבל בקרבנות אינו כן", שבהם אפי' מת אביו והניח לו וכו'. ולפי' דוקא בקרבנות אינו ממתין, אבל בערכין צריך הכהן להמתין מלהעריכו עד שירש את אביו.

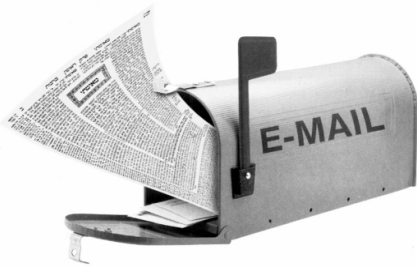
² ולפי' זה מה שאמרה המשנה "אפי' מת אביו" וכו', לא קאי על מה שאמרה המשנה לפני כן "אבל בקרבנות אינו כן", אלא הוא דבר חדש לומר שבערכין לא ממתנינים מלהעריך אפי' באביו גוסס, [וכ"ש שבקרבנות לא ממתנינים].

³ לענין ערכין עני שהעריך עצמו ויש לו מרגלית השהו לי' סלעים אולם אם יעלוה לדרך אפשר למוכרה בני, אין אומרים שנשעה עד שנעלנה לדרך וימכרנה ויתן ערך עשיר, אלא נידון עתה בהשג יד. וכן לענין נדרים, האומר "דמי מרגלית זו עלי", נותן כפי הדמים ששוה עכשיו, ולא כפי כמה ששוה אם יעלוה לכרכים.

⁴ אמר "ערך ראשי עלי" שזה אבר שהנשמה תלויה בו - נותן ערך כלו. וכן "דמי ראשי עלי", נותן דמי כולו.

⁵ רש"י פירש שדין זה הוא מסברא, דכיון שאין בדמים ערך קצוב מהתורה, הרי אם יבוא עתה לאחר זמן שנשמו כעבד - מי יודע כמה היה שוה בשעת הנדר, ולכך על כרחך שאזלינן בנדר בתר שעת הנתנה. ותוס' (ד"ה שיתן) הקשו ממה נפשך, דאם לא ידעינן שנשתנה - למה נאמר שנשתנה, ואם אנו יודעים שנשתנה ונחלש - למה שנפסיד את ההקדש לדון אותו כשעת הנתנה. אלא ס"ל דילפינן לה מקרא.

⁶ אכן, מתיבות אלו רק ילפינן ששביעי בכלל, דהכתוב אומר "בערב" - והיינו הערב שאחר האחד ועשרים. ולענין מה שיום הראשון בכלל, זה למדנו מתחילת הפסוק, דכתיב "בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב", מזה למדנו שמליל ט"ו שהוא הראשון צריך לאכול מצות. וכתבו התוס' שעל פסוק זה כתוב עונש כרת, דהא כתיב בהמשך (שם יב:יט) "כל אוכל מחמצת ונכרתה".

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

ערכין דף יח:

בדינים דלהלן, האם ומנין דאמרינן בהם ד"עד ועד בכלל"?

לענין פריחת צרעת	לענין אכילת מצה	לענין ערכין ¹	
אין עד בכלל	עד בכלל - מקרא	עד בכלל - מגזירה שוה	לרבנן
אין עד בכלל	עד בכלל - מסברא	עד בכלל - מגזירה שוה	לרבי

מאמתי מונים את השנה בקרבנות לענין הדינים דלהלן? [תוד"ה שנתו].

לענין לאו דבל תאחר בבכור	לקרבנות שצריכים דוקא בן שנה	
מיום ההרצאה	מיום ההרצאה	ליש מפרשים בתוס' ²
מיום ההרצאה	מיום הלידה	לתוס' ³

מהו הביאור שנים האמורים בן ובת כולם מעת לעת?

ומנין?	מהו הביאור?	
דומיא דשאר דינים שהם כתובים בפסוק	לענין ערכין	לרב גידל אמר רב
מדאמר בן ובת ולא אמר זכר ונקבה	לענין בן י"ב וי"ג וכו'	לרב יוסף

¹ במשנתנו מבואר ששנת חמש ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה ממנה, וילפינן לה מיתורא דקרא, דכתיב (ויקרא כז: ז) "ואם מבן ששים שנה ומעלה", הנה תיבת "ומעלה" באה להורות שרק אחר שנת ששים נידון בערך זקן - אבל בשנת ששים נידון כלמטה, ועבדינן גזירה שוה גם לשאר הערכים שהם כלמטה. ולרבנן ודאי צריך לימוד, כיון דלית להו האי כללא ד"עד ועד בכלל". אלא שלרבי דאית ליה - קשה לכאורה למה צריך גזירה שוה. ותירצה הגמ', דכיון שכתוב בפסוק "מבן חדש ועד בן חמש שנים" שהערך הוא חמשה שקלים - משמע שגם שנת חמש עצמה הערך חמש שקלים, ועוד כתוב "אם מבן חמש ועד בן עשרים שנה" הערך עשרים שקלים, ומשמע ששנת חמש עצמה היא ג"כ בכלל עשרים, דהא ס"ל לרבי ש"ראשון" ו"שביעי" בכלל, והכי נמי כאן חמש וכן עשרים בכלל, הרי לנו שהפסוקים שקולים לשני הצדדים, ולכך צריך את הגזירה שוה להכריע ששנת חמש כלמטה ממנה. [וכן הוא אותו חשבון בשנת עשרים].

² הקשו תוס', דלמה צריך פסוק ללמד שלא אזלינן בכבשים בתר שנות עולם אלא בתר שנתו, הא אם אזלינן בתר שנות עולם לא יהיו לנו כבשים בני שנה שכשרים להקרבה בר"ה, דאלו שנולדו קודם ר"ה בר"ה יהיו כבר בני שנתים, וכבשים שנולדו בר"ה הזו הם עדיין מחוסרי זמן להקרבה, דרק אחר שבעת ימים מלידתו הוא נראה לקרבן. ויש מפרשים שתירצו דאין מתחילים למנות את השנה רק מיום ההרצאה וא"כ משכחת לה כבשים לר"ה באלו שיום ההרצאה שלהם חל בר"ה. והביאו ראייה מסוגיא דר"ה (סוף דף ו:): דבכור מאמתי מונים לו שנה משעה שנראה להרצאה, ומשמע שכל השנה הזו מיום ההרצאה קרוי "בן שנתו".

³ התוס' חולקים ואומרים שכל הדין המוזכר בר"ה הוא לענין שלא עובר ב"בל תאחר" אלא עד שנה מיום ההרצאה ולא מיום הלידה, אולם להקרא "בן שנתו" לענין קרבן, ודאי שמונים מיום הלידה, דאלי"כ לא משכחת לה שעות בקדשים לפסול בעברה שנתו בין שחיטה לזריקה, דהרי יום ההרצאה תמיד מתחיל בתחלת היום בזריחה. ולכן תירצו תוס', דמה שצריך פסוק ללמד בכבש ששנתו שלו ולא שנת עולם הוא לענין מעת לעת - ששעות פוסלות בקדשים וכנ"ל, אולם לענין התאריך מתי נהיה בן שנה - בזה אה"נ דידיעין מסברא כנ"ל.